

1 pav. Buitinės keramikos šukės iš perkasų 1 ir 4 kultūrinių sluoksnių. I. Kaplūnaitės nuotr.

Fig. 1. Sherds of household ceramics from the cultural layers in trenches 1 and 4.

metu fiksuotas suardytas kultūrinio sluoksnio horizontas, datuojamas XVII–XVIII a.

Perkasa 6 tirta PV sklypo dalyje. Ji 5 m ilgio, 50 cm pločio (2,5 m^2). Tyrimų metu šioje perkasoje fiksuoti tik suardyti kultūrinio sluoksnio horizontai su pavieniais XVIII–XIX a. buitinės keramikos fragmentais.

Perkasa 7 tirta už sklypo ribų, į V nuo jo, šalia tvenkinio. Ji 2,5x2,5 m dydžio (6,25 m^2). Tyrimų metu fiksuotas iki 2 m storio supiltinis horizontas su paskirais XVII–XIX a. buitinės keramikos radiniais bei II Pasaulinio karo sprogmenimis.

Ankstyviausias tyrimų metu fiksuotas kultūrinis sluoksnis sklype Algirdo gatvėje 4 datuojamas XVI a. pabaiga – XVII a. Jis išlikęs sklypo R bei P dalyse. Kitur aptikta pavienių XVI a. pabaigos – XIX a. keramikos fragmentų, patekusių iš suardytų sluoksnių. Perkasose surinkti 208 buitinės ir statybinės keramikos bei metalo dirbinių fragmentai.

The investigation at Algirdo Street 4

The investigation, begun in 2008, of the plot at Algirdo Street 4 on the grounds of the former manor in Maišiagala (East Lithuania, Vilnius District) continued in the autumn of 2009. The utility line trench site was excavated and surveyed. A total of 135.25 m^2 were excavated. The earliest cultural layer encountered during the excavation dated to the late 16th–17th century. It had survived in the E and S parts of the plot. Elsewhere isolated fragments of late 16th–19th-century ceramics from destroyed layers were discovered. 208 fragments of structural ceramics, household pottery, and metal artefacts (Fig. 1) were collected in the trenches.

RIETAVAS

Vilnius Morkūnas, Bronius Dakanis

Tyrimai Rietavo senamiestyje

2009 m. ISS tyrinėjo dviejose Rietavo senamiesčio vietose: palei bibliotekos pastatą Plungės gatvėje 19 ir Žemaičių gatvėje

Bibliotekos pastatas Plungės gatvėje 19 yra kultūros paveldo objekto – Rietavo senamiesčio (A1830) saugomos teritorijos centrinėje dalyje, į ŠV nuo aikštės, į P nuo Plungės ir atkuriamos Daržų gatvės sankryžos. 1910 m. Rietavo plane šio pastato vietoje ir jo aplinkoje, tarp Kapų gatvės iš P pusės, Plungės gatvės iš R ir upelio, įtekančio į dvaro sodybos tvenkinį, iš ŠV pusės nurodomas bendras užstatymas. Be abejo, namas jau tuomet turėjo būti pastatytas.

Tyrimai šalia bibliotekos vykdyti 5 vieto-

se, kur ištirtas bendras 19,1 m^2 plotas. Vėliau žvalgytas apie 40 m ilgio, 0,7–1 m pločio ir 50–70 cm gylio tranšėjos aplink pamatus kasimas.

1x3 m dydžio ŠV–PR kryptimi orientuotas šurfas 1 ištirtas prie bibliotekos pastato R kampo ŠR šono, kasto tranšėjos vietoje. Jis kastas iki 80 cm gylio (įžemio). Palei pastato ŠR sienos pamatą, ties jo vidurine dalimi irgi tokia pat kryptimi iki įžemio, pasiekto 75 cm gylyje, kastas 1x3 m dydžio šurfas 2. Šalia namo P kampo PV sienos iki projektinio 55 cm gylio, išsaugant aptiktą plytų mūrą – klojinį, tokia pačia kryptimi tirtas 1x5 m dydžio šurfas 3. Prie bibliotekos V kampo tirtas 2 m^2 šurfas 4, kuris, prie PV sienos suradus besišliejusio kito pastato liekanas, pratęstas dar 4 m PR kryptimi. Šurfas tirtas iki projektinio 75 cm gylio, iki betoninio klojinio, atidengto stovėjusio pastato vietoje. Palei pastato ŠV galą, ties jo Š kampu ŠR–PV kryptimi tirtas dar vienas 0,7x3 m dydžio šurfas 5. Jis tirtas tik iki toje vietoje numatyto kasti tranšėjos gylio – 55 cm, iki čia aptikto plytų duženų sluoksnio, nes kasantis giliau iškilo nestabilaus ŠV galo namo griūties pavojus.

Žvalgomųjų tyrimų metu ir žvalgant tranšėjos pamatų hidroizoliacijos kasimą, surasta kalvio darbo ir fabriko gamybos vinių bei pasagvinių, raktelis, bato pasagėlė, vyrio dalis, kablys, stogo čerpių, nedaug žiestų molio, fajanso ar stiklinių indų šukių. Beveik visi dirbiniai aptikti prie bibliotekos ŠR šono, nuo gatvės pusės ir šalia jos PR galo. Radiniai datuojami ne ankstesniu kaip XVIII–XX a. laikotarpiu. Be to, prie namo Š kampo atkasti gretimo nežinomo namo pamatai ir tinkuotos bei dažytos patalpos, vėliau atsidūrusios po užpiltiniu gruntu bei betonine perdanga, ŠR siena. Šis namas kartu su bibliotekos pastatu formavo atkuriamą Daržų gatvę. Prie tos pačios bibliotekos sienos P kampo atidengtas ir plonų bei plačių plytų klojinys. Tai, matyt, bibliotekos namo ties buvusia gerokai platesne jau užmūryta durų anga priestato grindų danga. Priestatas-veranda turėjo stovėti iš PV pusės, o įėjimas į ją – jau iš galo, PR, nuo gatvės pusės (nes plytų klojinys PR kryptimi išsikiša už namo P kampo).

Kadangi šalia bibliotekos pastato intensyvaus archeologinio kultūrinio sluoksnio neaptikta, tikėtina, jog toje vietoje miesto užstatymas formavosi tik nuo XIX a. Nes, kaip minėta, tik ta Rietavo miesto vieta pagal XX a. pradžios Rietavo kartografinę medžiagą jau yra dalinai užstatyta. Šie ir ankstesnių metų gausūs Rietavo archeologiniai tyrimai leidžia daryti išvadą, jog senasis XVI–XVIII a. Rietavas kūrėsi abipus aikštės šalia bažnyčios bei aikštės Š gale, ties jos viduriu, kur turėjo stovėti senojo dvaro sodyba bei jos smuklė. 2009 m. tyrimai dar parodė, jog bažnyčios vietoje XV–XVII a. buvo kapinynas, o vėliau – ir senosios parapinės kapinės, kuriose pastatytos pirmoji ir dabartinė bažnyčios. Tik XIX a. Oginskių iniciatyva Rietavas performuotas; dar kartą tai įvyko XX a. viduryje.

Žemaičių gatvės R–ŠR gale, prie sankryžos su Kvėdarnos gatve, į P nuo parduotuvės „Iki“, rekonstruojamos mašinų stovėjimo aikštelės vietoje tirti 2 bendro 7,35 m^2 ploto šurfai. Čia aukščiausia miesto vieta, kurioje tiriant 2006 ir 2008 m. buvo aptiktas kultūrinis sluoksnis su archeologiniais radiniais (smiltainio verpstuku, papuošalų liejimo forma, keramika). Šurfas 1 tirtas 25 m į V nuo šių gatvių sankryžos, 7,5 m į P nuo minėtos parduotuvės, Žemaičių gatvės Š pusėje, šalia šaligatvio. Šurfas Š–P kryptimi 3,65 m ilgio ir 2 m pločio, ištirtas iki 1,4 m gylio – įžemio (gelto-

1 pav. Šurfas 1 su senosios gatvės grindiniais, tvoros liekanomis ir nuotekų grioviais. B. Dakanio nuotr.

Fig. 1. Test pit 1 with old street paving, the remains of a fence, and drainage ditches.

no smėlio). Šurfas 2 tirtas 8,5 m į R nuo pirmojo šurfo, 3,8 m į P nuo parduotuvės „Iki“, šalia gatvių sankryžos, Žemaičių gatvės Š pakraštyje, taip pat šalia šaligatvio. Jis V–R kryptimi buvo 3,5 m ilgio ir 2–2,2 m (V gale) pločio. Plotas tirtas irgi iki įžemio – švaraus geltono smėlio, pasiekto 1,25 m gylyje nuo grindinio po asfalto danga paviršiaus.

Ištirtuose šurfuose aptikti 3 laikotarpių gatvės grindiniai ar jų fragmentai, gatvės dangos senieji sluoksniai (iš kurių vienas klotas spygliuočių šakomis), buvusios gatvės užstatymo krašto tvoros liekanos – stulpavietės, 2 nuotekų grioviai ir dalis trečiojo, vėliausio Š pusėje (jie šalia vienas kito, priklausomai nuo gatvės platinimo Š kryptimi) ir buvusio intensyvaus kultūrinio sluoksnio fragmentai, vėliau atsidūrę gatvėje ir prasidedantys 35–65 cm gylyje nuo viršutinio grindinio paviršiaus. Tirtuose šurfuose aptikta daug archeologinių dirbinių ar jų fragmentų: monetų, kalvio darbo vinių ir kitokio statybinio inventoriaus, sagų, batų pasagėlių, koklių (1 pav.). Gausu žiestos keramikos bei stiklo indų ir langų stiklo šukių. Radiniai datuojami XVI–XVIII a. Išanalizavus šių ir ankstesnių tyrimų duomenis, nustatyta, jog smėlinga kalvelė Kvėdarnos ir Žemaičių gatvių sankryžoje yra seniausia Rietavo dalis – čia kūrėsi miestas, o kiek toliau į R, Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčios šventoriaus vietoje, kaip parodė 2008 ir 2009 m. tyrimų duomenys, buvo jo kapinynas.

The investigations in Rietavas Old Town

In 2009, the ISS investigated two sites in Rietavas Old Town: beside the library building at Plungės Street 19 and on Žemaičių Street. A total of 19.1 m^2 was excavated beside the library building and hand-forged and factory-made nails and horseshoe nails, a small key, a heel plate, part of a hinge, a hook, and fragments of roof tiles and a few thrown clay,

faience, and glass vessels dating to the 18th–20th centuries were discovered. Two test pits (a total of 7.35 m²) were excavated at the E – NE end of Žemaičių Street. They contained street paving or paving fragments from three periods, old layers of road surface (one of which consisted of coniferous branches), postholes – the remains of a former fence – on the street's edge (Fig. 1), two drainage ditches, and part of a third. The cultural layer contained coins, hand-forged nails and other construction materials, buttons, heel plates, and fragments of stove tiles, thrown ceramics, glass vessels, and window glass dating to the 16th–18th centuries.

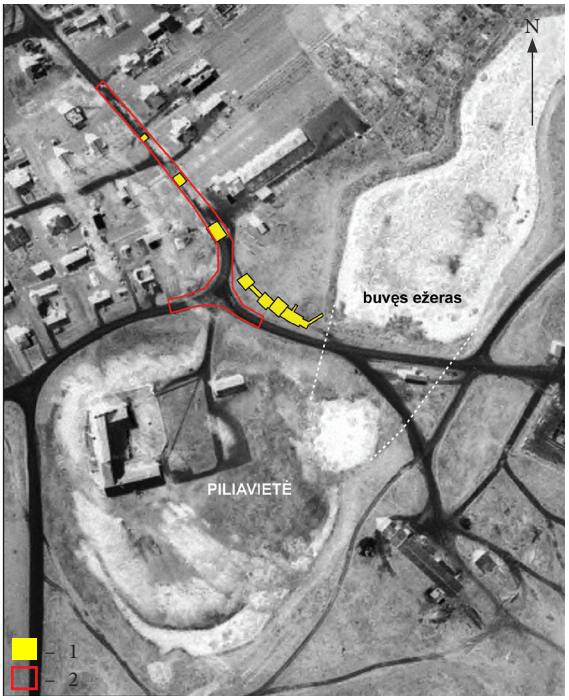
SENIEJI TRAKAI

Gytis Piličiauskas, Gytis Grižas, Giedrė Piličiauskienė

Tyrimai Trakų gatvėje

2006 m. Senųjų Trakų (Trakų r.) istorinėje dalyje (U19) planuojant vykdyti Trakų gatvės rekonstrukciją, statyti lietaus kanalizacijos įrenginius, buvo atlikti archeologiniai žvalgomieji tyrinėjimai (vadovas V. Steponaitis). Jų metu Trakų gatvės pradžioje, abipus gatvės, į ŠV ir ŠR nuo jos sankirtos su Pilies gatve, įvažiavime į pilį ir kelyje į lentpjūvę buvo ištirta 13 šurfų – 17 m² plotas. Žvalgytame plote Trakų gatvės pradžioje daugumoje šurfų buvo aptiktas kultūrinis sluoksnis ar jo liekanos su XIV, XVI–XVII a. radiniais. Autoriaus teigimu, dalis žvalgytos teritorijos ir jos šlaitai suformuoti pilant plytų, čerpių gamybos proceso liekanas, tvarkant pilį po XIV a. pabaigos gaisro bei XV–XVII a. – perstatant, rekonstruojant bažnyčią, vienuolyną. Žvalgomųjų tyrimų rezultatai parodė, kad atliekant gatvės rekonstrukciją, būtini išsamūs archeologiniai tyrimai (*ATL 2006 metais*, V., 2007, p. 414–415).

2009 m. UAB „Kelda" užsakė archeologinius tyrimus Trakų gatvės rekonstrukcijoje numatytose lietaus kanalizacijos įrengimo vietose, taip pat kelio vietoje keičiant dangą. Kasinėjimai ir žvalgymai vykdyti balandžio–gegužės mėnesį. Iš viso ištirtas 607 m² plotas – 10 perkasų, dar apie 2000 m² buvo žvalgyta

1 pav. Bendras archeologinių tyrimų Senuosiuose Trakuose 2009 m. planas: 1 – perkasos; 2 – žvalgytas plotas. G. Piličiausko brėž. 0 25 m

Fig. 1. The general plan of the investigations in Senieji Trakai in 2009: 1 – trenches; 2 – surveyed area.